

TOMIN PARATIISISSA ON KÄÄRME

KUVAT: TOM DYRING · TEKSTI: MINNA LINDROTH

Norjalainen luontokuvaaja Tom Dyring kuvaa kaikkea, missä sykkii sydän, mutta pääsääntöisesti lintuja, nisäkkäitä ja matelijoita.

Biologia vei sydämen ja mielenkiinnon jo lapsuusvuosina 1950-luvulla. Ilman sitä ei olisi valokuvausta. 16-vuotiaana Tom sai ensimmäisen järjestelmäkameransa, ja siitä alkoi tähän mennessä kuusi vuosikymmentä jatkunut luontokuvaus. Elollista tutkiva tiede olisi tavalla tai toisella muokannut elämänpolkuja, vaikei valokuvaus olisikaan muodostunut elämänmittaiseksi toiminnaksi, niin vahva on sen lumovoima ollut läpi Tomin elämän.

Afrikka on syöplynyt sieluun; Tom on tehnyt itäiseen ja eteläiseen Afrikkaan yli 50 matkaa. Luontokuvaus on vinyt Amerikan mantereille, Aasian viidakoihin, kaikkialle Euroopassa. Suomeenkin Tom on mieltynyt, sen luontoon ja ihmisiin, jotka ovat sekä samanlaisia että erilaisia kuin Norjan luonto ja ihmiset.

Mieltä painaa matkustamisen raskas hiilijalanjälki ja kuitenkin, vielä suurempi tuntuu olevan palo seikkailla pallollamme.

Emme kollektiivisesti ole tehneet vaadittavia muutoksia energian tuotantomme, joten tapamme kulkea kuluttaa ei vain resurssejamme vaan elämämme perusedellytyksiä uhaten planeettamme kykyä kestää ihmiseläintä. Suurin osa luontokuvaajista on jonkinasteisia nuuskamuikkusia, aina etsimässä luonnollisen ympäristömme ihmeitä ja ilmiöitä, joista me suuri yleisö

→ Aasiankuoppakyyiden alaheimoon kuuluva, kauniin vihreä Vogel's Pit Viper (*Trimeresurus vogeli*) naaras syvällä aasialaisessa viidakossa. Luotan luonnonvaloon, en käytä salamaa. Tämä yksilö on kuvattu viidakossa aukealla valon suodattuessa ylhäältä oksiston läpi taustan jäädessä varjoon. Mustat aukot käärmeen kuonossa ovat kuoppaelimet, joilla käärme aistii lämpötilaeroja ja pystyy erottamaan saaliseläimen pimeydessäkin. Kuoppakyyillä, kalkkarokäärmeillä ja pytoneilla on kuoppaelimet. (Thaimaa)

↑ Oriental Whip Snake (Ahaetulla prasina)
Käärme ja omena kuin paratiisissa konsanaan... (Thaimaa)

emme tietäisi ilman kuvia. Ristiriita raastaa myös Tomia.

Vuonna 1948 syntynyt Tom on kotoisin Larvikista, Oslon vaikutuspiiristä. Päivätyö on kulkenut rock-muusikosta maisema-arkkitehdiksi; luontokuvaus on aina ollut mukana elämässä.

KUVAAJAN KEHITYSASKELEET

“No, olen tätä nykyä parempi!” Tom vastaa huvittuneena, kun kysyn, miten hän kokee kehittyneensä kuvaajana. “Yhtäällä on teknisten taitojen ja välineiden kehitys, mikä on toki tarpeellista mutta aihealueena minusta tylsä. Paljon mielenkiintoi-

↓ Tom Dyring

sempaa on kuvien ja visuaalisen kommunikoinnin ymmärryksen syventyminen. Kaikki luontokuvausten piirissä näkevät vuosien saatossa tuhansia ja taas tuhansia kuvia. Olen opetellut arvostamaan kuvia, jotka koskettavat, liikuttavat, herättelevät sydäntäni ja tunteitani, älyäni ja tietämystäni sekä estetiikan tajuani. Ja jos olen ihan rehellinen, olen lopen kyllästynyt kuviin, jotka eivät aiheuta näitä liikkahduksia.

Vaimoni Ingebjørg Une Hagen on ammatiltaan visuaalisen alan taiteilija, hänellä on myös vahva tausta taidekoulutuksessa. Tästä on ollut minulle hyötyä yhteisen taipaleemme aikana; olen kolmenkymmenen vuoden ajan saanut oppia taiteesta, sommittelusta, väreistä, valosta ja erityisesti kommunikaatiosta. Kuvissa, kuten kaikessa taiteessa, on kyse kommunikaatiosta taiteilijan ja yleisön välillä. Jos kuvasta ei välity mitään, se ei ole hyvä kuva. Elämä tämän taiteilijavaimon kanssa ei aina ole ollut mukavaa; hän osaa olla armoton keskustellessamme kuvistani, ja myönnän kiukun mustanneen mieleni muutamankin kerran, mutta ajan myötä olen oppinut arvostamaan saamaani palautetta. Myönnän auliisti hyötyneni Ingebjørgin näkemyksestä.”

HYVÄ ELÄINKUVA

Hyvä eläinkuva kertoo Tomille jotain sellaista oleellista kohteesta, minkä hän voi tunnistaa itsensäänkin. Hyvä kuva ei tarvitse kikkakakkosia. Se ilmentää mutkattomia peruselementtejä kuten onnellisuutta, toivottomuutta, rakkautta, epätoivoa, leikkiä, halua, toimintaa, väsymystä, kylmyyttä, kuumuutta, märkää. Ja niin edelleen.

Tom on ollut kuvauskojuissa kutakuinkin 5000 tuntia viimeisten 10 vuoden aikana, piilossa kuvauskohteiden katseilta. Hän on omin silmin seurannut eläinten välistä kanssakäymistä, kun ne elävät omaa elämänsä, nähnyt kuinka jokainen kamppailee pienten ja isojen asioiden kanssa päivittäisessä elämässään. Ihmiset ja eläimet eivät poikkea toisistaan lainkaan niin paljon kuin monet ajattelevat. Päinvastoin; riippumatta siitä olemeko syntyneet lepakoiksi, kanoiksi, mäyriksi tai ihmisiksi, ihmisiä ja eläimiä yhdistää yksi perusasia: meillä on jokaisella tämä yksi, ainutkertainen elämä ellettävänä.

Elämä on jokaiselle yhtä arvokas lajista riippumatta, ja me kaikki yritämme tehdä tästä ainutkertaisesta kokemuksestamme parhaan mahdollisen. “Tunnen suurta kunnioitusta elämää kohtaan, niin ihmisenä kuin valokuvaajanakin. Siksi en voi hyväksyä metsästystä huvin vuoksi. Mikä oikeus meillä on ihmisinä päättää toisen olennon elämä huvin tai harrastuksen nimissä?”

Tom saa ajoittain palautetta, jonka mukaan joitain hänen kuviaan on epä mukava katsoa. “Ovatpa jotkut ystävästäni jopa antaneet ymmärtää, että makaaberit viehättäisi minua. Pohtiessani tätä väitettä olen tullut siihen tulokseen, että luonto on tunteilematon, äärimmäisyyteen asti. Erityisesti Afrikan savanneilla tämä on usein ilmiselvää. Se on arkista. Ihmisenä sitä on toisinaan vaikea katsoa, mutta valokuvaajana olen todennut löytäväni tästä tunteilemattomasta kauheudesta kauneutta. Luonnon groteskius kiehtoo siinä missä muutkin ilmiöt.”

“Suurin muutos itsessäni verrattuna aiempaan, nuorempaan Tomiin, on se, että minusta on tullut tunteellinen valokuvaaja. Kuuluu kuulemma ikään (naurua). Valokuvaaminen saattaa minut erilaisten eläinten äärelle, lähellekin. Siinä hetkessä on paljon muutakin kuin valokuvauksen taikaa; seurattessani toisenlaista olentoa, jolla myös on oikeus hyvään elämään, koen jonkinlaista yhteyden taikaa eläimen ja valokuvaajan välillä... mikä lienee puhdasta sentimenttaalisuutta osaltani... Oli miten oli, sydäneläimessä vaanii solidaarisuus tätä toista kohtaan.”

Tästä on lyhyt askel luonnonsuojeluun. Tom on ollut yllättyneenä, ja pettynyt, miten monen kuvaajakollegan asenne luonnonsuojeluun on

↑ Viidakko on tiheä ja läpikumematon, kostea ja hämärä. Kuvittelen itseni taistelemassa kasvuston läpi ja yhtäkkiä edessäsi, kahden metrin etäisyydellä, kasvojen korkeudella, roikkuu kolmetrinen myrkyllinen tarhakäärme: Red Cat Snake (Boiga-suvun laji). Sihisten! Tällaisessa tilanteessa todella tuntee elävänsä. (Thaimaa)

↓ Mozambique spitting Cobra (*Naja mossambica*) on yksi Afrikan vaarallisimmista käärmeistä. Se voi sekä purra että sylkäistä myrkyä osuen uskomattomalla tarkkuudella jopa kolmen metrin etäisyydeltä. Osuessaan silmiin myrkyä aiheuttaa voimakasta kipua, vahingoittaa näkökykyä jopa sokeuteen asti. (Etelä-Afrikka)

↑ Maailman pienimpiin kyihin lukeutuva, kähmyilevä Peringueys Adder (*Bitis peringueyi*) elelee Namibian rannikon hiekka-aavikoilla enimmäkseen piilossa hiekkaan kaivautuneena vain päälaki pilkottaen. Näin se suojautuu kuumuudelta ja väijyy saalista. Toisin kuin muilla käärmeillä, *Bitis peringueyi* silmät ovat päässä. Käärme on kaiken kaikkiaan erittäin vaikeasti havaittavissa. (Namibia)

vähättelevä, jopa kielteinen. Ekosysteemien tuhon partaalla keikkuessamme luonnonsuojelu näyttäytyy hänelle poliittisena toimintana, joka tärkeysjärjestyksessä ohittaa pienemmät ongelmat kuten vaikkapa verotuksen suuruus, polttoaineen hinta, tietullit tai maahanmuutto.

LUONTOKUVAUS JA TAIDE

Valokuvaus on mahdollista kaikille, aina aloittelvasta amatööristä kokeneimpaan ammattilaiseen. Kaikki ottavat "kuvia eläimistä", omaksi ja muiden iloksi. Niin kauan kuin napin painallus riittää "nappaamaan" kuvan, ja luontokuvaus on toki luonteeltaan dokumentoivaa, luontokuvaus ilmaissumuotona jää taidekentän ulkolaidalle, ja ehkä se kuuluuukin sinne; omintakeinen kun on.

Tom toteaa, että harrastajamaisuutta löytyy paljon myös yleisöstä. Valokuvaus on eri lailla kaikkien ulottuvilla kuin esimerkiksi nykytaide, joten tämä erityisyyspiirre lienee vain paras hyväksyä. Osa luontokuvaajista kutsuu työtään taiteeksi, ja ainakin Tomin silmissä monen kuvaajan työ onkin taidetta isolla kirjaimella, mutta hän kokee keskustelun koko lailla tylsänä. "En kutsu omaa työtäni taiteeksi ja vältän muutenkin aiheesta keskustelua aktiivisesti, jos vain voin."

LEMPIAIHE

"Käärmeet!" Sydämessäni on iso sija käärmeille, ja olen kulkenut käärmeiden perässä pitkin poikin palloamme. Käärmeet kiehtoivat mieltäni jo pikupoikana. Toin sekä rantakäärmeitä että kyitä kotiin ja pidin niitä huoneessani, samoin kuin liskoja, vapaana lentäviä lepakoita, hiiriä, jopa lintuja ja oravia.

Jälkikäteen ajateltuna on päivänselvää, että moni eläin kärsi huoneessani. Vanhempieni olisi pitänyt puuttua asiaan! Käärmeet pääsivät usein pakoon laatikoistaan, mutta löysin ne helposti joko sängyn tai maton alta, minne olivat menneet suojaan. Kukaan ei uskaltanut tulla huoneeseeni, eivät vanhempani, ei siskoni, ei kerran viikossa käynyt siivoojamme. Jopa koirat pidettiin poissa.

← Mustamamba, Black Mamba (*Dendroaspis polylepis*) kuuluu maailman vaarallisimpien käärmeiden joukkoon. Ei vain kuolettavan puraisun ansiosta vaan myös arvaamattoman luonteensa takia – se on hermoileva, vaikeasti ennakoitava ja erittäin nopealiikkeinen. Pelottava yhdistelmä! Kuvaaminen vaati erittäin hidasta lähestymistä; ryömin hitaasti eteenpäin nurmikolla maaten. Täyden ruudun kuva zoomm objektiivilla. Kuvan saatuaani vetäydyin ainakin yhtä hitaasti kuin eteninkin, jotten hermostuttaisi käärmettä toimintaan. Ikimuistoinen tilanne. (Etelä-Afrikka)

↑ Lehden kansikuva Variable Bush Viper (*Atheris squamigera*) on puukyiden sukuun kuuluva laji, jolla on erivärisiä muotoja: oranssi, keltainen, vihreä ja rusehtava. Erittäin myrkyllisillä puukyillä on sekä verimyrkyä että solumyrkyä. Pureau voi aiheuttaa voimakasta verenvuotoa ja johtaa kuolemaan. (Tansania)

Sarvikalkkarokäärme, Sidewinder Rattlesnake (*Crotalus cerastes*) on aavikolla elävä yöeläin, joka saalistaa väijyen yön pimeydessä. Päiväsaikaan lämpötilat Arizonan aavikolla voivat nousta sille kuolettavan korkeiksi; tämä käärme onkin aamuisella matkallaan päiväkoloonsa. Löysin sen puolenyön aikaan ja pysyttelin koko yön sen lähetyillä, jotta voisin kuvata sitä aamun koittaessa. Aavikolla aamun ensisäteet ovat usein usvan ja epäpuhauksien himmentämät; paljon värejä ja aurinkoa saavasti valoa. Vain muutama minuutti tämän kuvan jälkeen aurinko oli jo liian kirkas. (Arizona, USA)

Vuosien saatossa intoilin käärmeistä yhä enemmän ja olen pohtinut, mikä niissä niin vetoaa. Vastauksia on monta. Ensiksi, käärmeet ovat kauuniita, joten kiinnostukseni on ymmärrettävää. Toiseksi, käärmeiden biologia on todella kiehtovaa. Evoluution kulussa joillekin käärmeille on kehittynyt mitä uskomattomampia hienouksia liittyen esimerkiksi myrkyyn, myrkyntuottoon ja lämpötilan aistimiseen erikoistuneeseen kuoppaelimeen.

Lisäksi maailman vanhoissa kulttuureissa käärmeelle on annettu yliluonnollisia ominaisuuksia. Kuolema on kuvattu käärmeenä, joka haakee ihmisiä kuolleitten valtakuntaan, tai tuo tuhoa ja kauheutta, mutta myös hedelmällisyyttä ja onnea. Onhan kristillisessä luomiskertomuksessa paratiisissa käärme, joka saa Eevan syömään omanan hyvän ja pahan tiedon puusta. Minusta kristityt naiset ovat tästä käärmeelle kiitollisuudenvellassa!

Käärmeet myös aiheuttavat joissain ihmisissä syviä pelkoja, vaikeivat olisi kuunaan käärmettä kohdanneet. Tälle on nimikin: ofidiofobia. Lopuksi, käärmeet voivat olla vaarallisia, osa erittäin vaarallisia, ja taas on pakko myöntää, että osasy mielienkiinnolleni on juuri tämä. En kuvittele olevani Crocodile Dundee enkä etsi vaaraa, kyse on ennemmin kunnioituksesta; tunne molemmipuolisesta kunnioituksesta. Osa käärmeistä on kuolettavia eikä niiden kanssa voi olla huolimaton. Pitää tun-

tea lajin tavat reagoida ja toimia. Niitä voi lähestyä, jopa käsitellä ja valokuvatakin, kunhan tietää mitä tekee."

VAARATILANTEITA

"Hyvin vähän ottaen huomioon miten paljon olen ollut vaarallisten käärmeiden kanssa tekemisissä vuosien saatossa, mutta toki on ollut jokunen hiuksia nostattava kokemus, kerran oli hengenlähtökin kyllä lähellä, mutta hengissä olen edelleen."

TULEVAISUUS

"Luontokadon vauhti on nopeaa ja laajuus valtava. Tieto todellakin lisää tuskaa, se valvottaa minua öisin. Tiedeyhteisö on kertonut meille jo 40 vuoden ajan, mitä tulee tapahtumaan, emmekä ole edes lähellä asian sisäistämistä. En valitettavasti ole kovin optimistinen tulevaisuuden suhteen.

Omalta osaltani tulevaisuus on tässä ja nyt. Elämä ei jatku loputtomiin. Rakastan luontokuvaajan elämää, mielessä on tuhat projektia ja suunnitelmaa. Olisi kova paikka joutua luopumaan niistä."

Kirjasuosituksia Tomilta:
NOBUYUKI KAWAI, *The Fear of Snakes, Evolutionary and Psychobiological Perspectives on Our Innate Fear*
RONALD JENNER, EIVIND UNDHEIM, *Venom, The Secrets of Nature's Deadliest Weapon*

